

(8) Wine and Other Drinks

לע"נ שלמה בן הרב אברהם אבא

I. Wine: The Primary Drink

1. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לה עמוד א
/משנה/ כיצד מברכין על הפירות על פירות האילן הוא אומר בורא פרי העץ חוץ מן היין שעל היין הוא אומר בורא פרי הגפן
2. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לה עמוד ב
חוץ מן היין וכו' מאי שנא יין...אלא חמרא אית ביה תרתי סעיד ומשמח נהמא מסעד סעיד שמוחי לא משמח אי הכי נברך עליה שלש ברכות לא קבעי אינשי סעודתייהו עלויה אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרבא אי קבע עלויה סעודתייהו מאי אמר ליה לכשיבא אליהו ויאמר אי הויה קביעותא השתא מיהא בטלה דעתו אצל כל אדם
3. תוספות מסכת ברכות דף יב עמוד א
ומיהו היה אומר ר"ח אם היה יודע בבירור שטעה בדבורו שאמר בורא פרי העץ תחת (בורא) פרי הגפן דבתוך כדי דבור יכול לחזור בו.
4. מגן אברהם סימן רח ס"ק כב
שתה יין. טעה וברך על היין בפה"ע צריך לחזור ולברך בפה"ג (ב"ח ר"י לוי מ"ז) ואפי' יין חזק שלא נתן לתוכו מים אם בירך בפה"ע לא יצא עיין ברכות ס"ז:
5. רבי עקיבא איגר אורח חיים סימן רח סעיף יד
[מג"א ס"ק כב] לחזור ולברך בפה"ג. תמהתי ע"ז דהא שם פרי עליו דהא מברכים פה"ג וא"כ ממילא שפיר מברך פרי העץ אלא דלא בירר איזה עץ וא"כ לא גרע מאם בירך שהכל דיצא:
6. משנה ברורה סימן רח ס"ק ע
על הענבים בפה"ג וכו' - ואם בירך על היין בורא פה"ע יש דעות בין הפוסקים יש אומרים דיצא בדיעבד וי"א דלא יצא וספק ברכות להקל:
7. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מא עמוד ב - דף מב עמוד א
שאלו את בן זומא מפני מה אמרו דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה אינם טעונים ברכה לא לפנייהם ולא לאחרייהם אמר להם הואיל ופת פוטרתן אי הכי יין נמי נפטריה פת שאני יין דגורם ברכה לעצמו
8. רש"י מסכת ברכות דף מב עמוד א
דגורם ברכה לעצמו - בכמה מקומות הוא בא, ומברכין עליו, ואף על פי שלא היו צריכים לשתייתו.
9. תוספות מסכת ברכות דף מא עמוד ב
אי הכי יין נמי נפטריה פת - דודאי יין מחמת סעודה אתי שהוא שותה כמה פעמים דאי לאו הסעודה לא ישתה ולפטריה פת ומשני שאני יין דגורם ברכה לעצמו פירש"י דבהרבה מקומות הוא בא ומברכין עליו אף על פי שאין צריכין לשתות כגון בקידוש ובברכת אירוסין ורשב"א פי' משום דצריך לברך על היין בורא פרי הגפן ובתחלה כשהוא בענבים בורא פרי העץ ועל שאר משקין שהכל נהיה בדברו
10. שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קעד סעיף א
יין שבתוך הסעודה מברך עליו בורא פרי הגפן, ואין הפת פוטר.
11. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קעד
(א) ואין הפת פוטר - היינו אף על פי ששותה לשרות האכילה שבמעיו וה"ז כדברים הבאים מחמת הסעודה תוך הסעודה שנפטרים בברכת הפת כמו שיתבאר לקמן מ"מ הואיל והיין הוא חשוב אינו נחשב טפל לפת להפטר בברכתו ואפילו כוון בפירוש בברכת הפת לפטור כל מה שישתה בתוך הסעודה לא מהני ליה:

II. Wine Exempts Other Drinks

12. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מא עמוד ב
ופליגא דרבי חייא דאמר רבי חייא פת פוטר כל מיני מאכל ויין פוטר כל מיני משקים

13. תוספות מסכת ברכות דף מב עמוד א

מיהו ר"י ור"ת היו אומרים שלא לברך כלל אשאר משקין הבאין בתוך הסעודה וטעמא דפת פוטרת כל הדברים הבאים בשבילה והשתא יין פוטר כל מיני משקין לפי שעיקר משקה הוא והוא ראש לכל מיני משקין ולכך הוא העיקר והן טפלין לו לענין ברכה והלכך משקין הבאין מחמת הסעודה שבאין בשביל הפת לשרות המאכל וגם א"א לאכילה בלא שתיה והלכך פת פוטרן חוץ מן היין כדקאמר גמרא טעמא

14. שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קעד סעיף ב
יין פוטר כל מיני משקין. הגה: אפילו מברכה ראשונה (הר"י פרק כיצד מברכין וב"י בשם הפוסקים).

15. עמק ברכה ברכת הנהנין סימן ה' עמ' נח

ה

ברכה ממנו, אלא פירושו שהטפל הוא בכלל העיקר ונפטר בברכת העיקר; וראיה לזה, דהא אם לא הי' הטפל לפניו בשעת ברכה ולא הי' דעתו עליו, דלא מפטר הטפל, כמש"כ התוס' להדיא בברכות ד' מ"ד, וכן הוא בשו"ע ס"ס קע"ז: וא"כ בנ"ד, נהי דאיכא פלוגתא אם בשתיית רוב רביעית מחויב לברך מעין ג', אבל מ"מ כיון דסוף סוף אינו מברך על היין מעין ג', מטעם דהוי ספק ברכה, א"כ ממילא דטוב צריך בודאי לברך על המים בנ"ר, כיון דלא בירך על העיקר ולא נפטר הטפל. וזה ברור.

שו"ע סי' ר"ח סעי' ט"ז: שתה יין ומים אין לו לברך על המים בורא נפשות רבות שברכת היין פוטרן. ובמ"ב בטע"צ שם כתב, דלא יצוייר רק אם שתה רביעית יין, שמחויב לכ"ע בברכה, ואם שתה פחות מכשיעור זה יש לעיין בדבר איד' יעשה לענין ברכה אחרונה דמשקין, דהלא יש דעות שסוברין דאפי' על רוב רביעית צריך לברך מעין ג', וממילא לא יוכל לברך בנ"ר על המשקין, דכי משום שאין אנו יודעין לברר ההלכה יחוייב עי"ז לברך בנ"ר. וצ"ע. עכ"ל.
לענ"ד אינו מובן, דהרי הא דעיקר פוטר הטפל אין פירושו דהטפל אין צריך ברכה, דניטל החיוב

עמק ברכה / פומרנציק, אריה בן זאב / עמוד 56
הודפס מאתר אוצר החכמה

III. What is Considered "Wine"?

16. הליכות שלמה הלכות פסח פרק ט הע' 78

וכן לענין מצות שמחת יום טוב היתה דעת רבנו דסגי במיץ ענבים, והשיב לשואל דלא מצינו שהשמחה ביין היא ע"י זה שראוי לשכרות דוקא שהרי גם ע"י אכילת בשר מקיים מצות שמחה אף דאין זה שייך לסוג שמחה של שכרות כלל וה"ה מיץ ענבים (ורק בפורים פשוט דלא סגי במיץ ענבים, שהרי אינו משתכר. וכן לענין נשיאת כפים השיב רבנו לשואל שאם שתה מיץ ענבים רשאי לישא אח"כ את כפיו. ועיין מ"ב סי' קכ"ח סוף ס"ק קמ"א לענין יין מגתו), וכן לענין דינא דיין פוטר שאר משקין דין מיץ ענבים כיון. וכמו כן להסוברים דסגי ברביעית יין להחשב קידוש במקום סעודה, ה"ה מיץ ענבים, דגם הוא סעידי כמו יין. אולם מי שאפשר לו ודאי ראוי שיקיים מצות קידוש וארבע כוסות ושמחת יו"ט בהידור ביין גמור. רשימות וכתבי תלמידים. **ובע"פ** הוסיף רבנו דאף דבמנחת שלמה קמא סי' ד' (אות

הליכות שלמה <מועדי השנה> ניסן-אב / אוירבאך, שלמה זלמן בן חיים יהודה ליב / עמוד 232
הודפס מאתר אוצר החכמה

17. שבות יצחק הלכות פסח פרק יא אות ב

תוס' לא שייך לומר שקובע ברכה בכמה מקומות]. ולפ"ז י"ל דגם מיץ ענבים פוטר שאר משקין לפי שרגילין להביאו ולברך עליו בכמה מקומות אע"פ שאין צריכים לשתותו כמו בקידוש וכיו"ב. אך כאמור בתוס' באו"ז ובמרדכי משמע הטעם כמשנ"ת דהוא משום עצם חשיבות היין שהוא עיקר משקה וזה לא שייך במיץ ענבים וכ"פ המשנ"ב, ולכן שמעתי מהגרי"ש אלישיב שליט"א דרצוי שלא לסמוך על דין יין פוטר שאר משקין כשמברך על מיץ ענבים.

שבות יצחק - ד (הלכות הפסח) / דרוז, יצחק בן שמואל / עמוד 145
הודפס מאתר אוצר החכמה

IV. What Type of Drinking?

18. מרדכי מסכת ברכות פרק כיצד מברכין רמוז קנ

אבל היכא דאין המשקין לפניו בשעה שבירך על היין והוצרך לברך על המשקין (*דהא) [*או] השתא בזמן הזה ליכא קבע לשתות יין ולא שייך ביה למימר הסיבה לשתות ולא פטר משקין הבאים לאחריהם מלברך לפנייהם והוא הדין דמברך לאחריהם:

19. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציצת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קעד

(ג) כל מיני משקים - ובלבד שיהיו לפניו על השלחן בשעה שבירך על היין [דאלו לא היו לפניו בשעת ברכה אף שהביאו המשקין לפניו בשעה שעמד עדיין היין לפניו לא מהני וצריך לברך עליהם] ויש מקילין אפילו לא היו לפניו ורק שהיה דעתו עליהם וכ"ז בשלא קבע עצמו לשתות יין ורק כוס זה בלבד אבל אם קבע לשתות יין הסכימו כמה אחרונים דפוטר אפילו המשקין שלא היו לפניו בשעת ברכה כיון שבאו לפניו עכ"פ בעוד שהיין לפניו [ואם באו לפניו אחר גמר שתיית היין צריך לברך על המשקין כ"כ מהר"מ בנעט בביאורו אם לא שהיה דעתו על המשקין קודם גמר השתייה] ולכתחלה טוב יותר לעולם שיהיו שאר המשקין לפניו בעת ברכתו על היין. ודע שאם קידש על היין והוציא אחרים בברכתו אם לא טעמו מכוס של קידוש ורוצים לשתות שארי משקין אף שהיו לפניו בשעה שבירך על היין צריכים לברך על המשקין כי הטעם שייך פוטר הוא משום שכל המשקים טפלים לו וכשאינו שותה לא שייך טעם זה ועיין בבה"ל מה שכתבנו עוד בענין זה:

20. שער הציון סימן קעד ס"ק ה

ואף דמלבוש משמע דהשולחן ערוך מיירי בדקבע על היין, וכן מצדד בעולת תמיד וכן הסכים בנשמת אדם לדינא, הרבה אחרונים חולקין על זה, הלא המה השיירי כנסת הגדולה ואליה רבה ושל"ה בספר עמק ברכה, וכן המגן אברהם לקמן בסוף סעיף קטן י"א [ועיין בפרי מגדים באשל אברהם סימן ר"ח אות א'], ודרך החיים בהלכות קידוש והגר"ז כולם הסכימו דבהיו לפניו מהני אף כשלא קבע על היין, וכפשוטו דברי המרדכי, וכן משמע בביאור הר"מ בנעט על המרדכי אות ק"ד, עיין שם, דבקבע על היין אין צריך שיהיו המשקין לפניו בשעת ברכה, ובלא קבע מהני כשהיו לפניו...ודלא כמו שכתב בנשמת אדם, דלדידה בלא קבע לא מהני אף כשהיו אז המשקין לפניו]:

ש"ע הרב	מג"א, א"ר, של"ה ועוד	מג"א, א"ר, של"ה ועוד	נשמת אדם
Neither but דעתו עליו	היו לפניו	קבע	קבע + היו לפניו

21. רבי עקיבא איגר אורח חיים סימן קעד סעיף ב

יין פוטר. ע' בס' בתי כהונה ח"ב בכלל בית דין סי' ב' בארוכה והעלה דדוקא בשותה יין דרך שתייה שרצונו לשתות יין אבל בשותה מצד כוס של ברכת המצות כגון כוס בהמ"ז וכדומה אינו פוטר יין. וע' במג"א ס"ק י"א:

V. How Much?

22. ביאור הלכה סימן קעד

...והנה אף שבמשנה ברורה סתמנו שלא כדבריו מפני שהרבה אחרונים חולקין ע"ז וסוברין דאפילו בלא קבע לשתות יין ג"כ מהני לפטור שאר משקין כשעומדין לפניו בשעת ברכה מ"מ נראה דאין להקל רק כששתה עכ"פ כמלא לוגמיו שהוא שיעור חשוב דמייבא דעתיה דגם לענין קידוש כמה גדולי ראשונים סוברין דאינו יוצא בפחות ממלא לוגמיו כמבואר בסימן רע"א סי"ד בביאור הלכה עי"ש ואף שאנו מקילין בדיעבד וסוברין דשיעור כולם מצטרף למלא לוגמיו היינו רק לענין לצאת ידי מצות קידוש אבל לא דלהוי זה הטעימת משהו שיעור חשוב שיהיו כל המשקין ששותה אחריו טפלין לו. והנה מדברי הדה"ח שהעתקתי דבריו במ"ב [לענין המסובין שלא טעמו מן הכוס שצריכין לברך על המשקה ששותין] מוכח דעתו דס"ל דאפילו בטעימת כל שהוא מן היין סגי לפטור עי"ז שאר המשקין ומ"מ לדינא צ"ע וכנ"ל ונכון לכתחלה שמי שירצה לפטור שאר המשקין ישתה עכ"פ מלא לוגמיו